

HUMBOLDT, Colòmbia i el café

J. M. Mulet

Institut de Biologia Molecular i Cel·lular de Plantes · UPV

En l'àmbit dels seus viatges d'investigació una de les etapes més fructíferes d'Alexander von Humboldt va ser la seua trajectòria per Nova Granada, actualment Colòmbia. El seu inici va ser accidentat i no es trobava dins de la ruta prevista. La seua embarcació va arribar, forçada per les condicions de la mar, a Cartagena d'Índies. Una vegada allí varen conèixer José Ignacio de Pombo que els va referir els treballs de catalogació de la flora nativa que estava fent José Celestino Mutis a Santa Fe de Bogotà. Això li va fer canviar els plans i dirigir-se cap a l'interior del país.

La trobada amb el botànic va ser molt fructífera: hi van poder comparar les col·leccions de plantes i els herbaris que havien elaborat cadascun per la seua banda. De fet, van mantenir correspondència fins la mort de Mutis, el 1808. Des de Bogotà, Humboldt va creuar tot l'altiplà fins a Quito. Un dels interessos del prussià era l'estudi de la climatologia. Va determinar, encertadament, que en els països tropicals les diferents zones climàtiques les determina l'alçària sobre el nivell del mar, i no l'estació de l'any. No debades Humboldt va ser l'inventor de neologismes que ara ens sonen a tots, com ara, *isotermes*, *isoclines* o *isodinàmica*. Humboldt actualment es una figura respectadíssima a Colòmbia. L'any 1993 es va crear l'Institut nacional per a la investigació en recursos biològics i va ser anomenat Instituto Humboldt. La seua influència va transcendir la seua persona. Tot i que mai no va estar a Sudamèrica, les idees reformadores de Wilhelm Humboldt (germà major del naturalista) van ser tingudes en compte per a la creació de les institucions educatives colombianes.

Una de les plantes que no podien aparèixer a les col·leccions botàniques de Humboldt i Mutis és la que ara com ara més identifiquem amb el país: el café. La planta és originària d'Etiòpia i no es va posar de moda com a beguda fins el segle XVIII. Originalment tot el café que arribava a Europa venia d'Àfrica i era un monopoli de comerciants àrabs i turcs. Sembla que

«Una de les plantes que no podien aparèixer a les col·leccions botàniques de Humboldt i Mutis és la que actualment més identifiquem amb el país [Colòmbia]: el café»

«El café s'ha de cultivar al tròpic, on no hi ha estacions, però en altura, per tal d'assegurar el fred requerit; per això, les zones aptes són tan limitades»

les primeres plantacions a Amèrica les varen fer holandesos a l'actual Surinam. Fins el segle XIX no s'inicia el seu cultiu a Colòmbia vinculat als jesuïtes. El café és un cultiu complicat, ja que necessita un clima prou fred i que la temperatura siga constant durant tot l'any. Això determina que s'haja de cultivar al tròpic, on no hi ha estacions, però en altura, per tal d'assegurar el fred requerit; per això, les zones aptes per al seu conreu són tan limitades. Actualment, l'eix cafeter de Colòmbia comprén els departaments de Caldas, Risaralda i Quindío. Un altre problema és que les baies de café no maüren de forma homogènia, sinó que cal arreplegar-les una per una quan arriben al punt de maduresa desitjat. D'ací la imatge típica de la mula (perl fet de cultivar-se en muntanya) i de la gent recol·lectant a mà. La imatge distintiva, la de Juan Valdez i la burra, va ser creada per una oficina de publicitat a Nova York als anys 80. Encara segueix essent la imatge del café de Colòmbia i dóna nom a una cadena de cafeteries que és la competència colombiana de Starbucks. Per tant, Humboldt va ser el primer que va veure que Colòmbia era un indret ideal per a produir café. A Juan Valdez, muntanya avall amb la burreta carregada, cert i segur que no el va veure venir.

